

Warszawa, 04 stycznia 2021 r.

DPPI-WPPiP.4010.252.2020.MMB

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo o numerze VII.7037.211.2019.AT z dnia 14 grudnia 2020 r. dotyczącego edukacji klimatycznej w polskich szkołach, oraz nawiązując do poprzedniej informacji Ministerstwa Edukacji Narodowej ze stycznia 2020 r., uprzejmie informuję.

Pragnę przypomnieć, że treści związane z edukacją klimatyczną zostały zapewnione w podstawie programowej kształcenia ogólnego różnych przedmiotów (informacja szczegółowa przekazana w piśmie DPPI-WPPiP.4010.11.2020.MMB z dnia 24 stycznia 2020 r.). Treści te umożliwiają prowadzenie edukacji klimatycznej na wielu przedmiotach, w tym przekazywanie aktualnej wiedzy nt. zmian klimatycznych, różnorodności biologicznej, globalnym ociepleniu etc.

Wymagania określone w podstawach programowych uznajemy za kompleksowe i aktualne oraz umożliwiające nauczycielom poruszanie ważkich tematów z obszaru edukacji klimatycznej. Niezależnie od tego, szkoła zawsze może zorganizować dodatkowe zajęcia edukacyjne dotyczące m.in. klimatu oraz ochrony środowiska.

Od roku szkolnego 2020/2021 wprowadzony został obowiązek realizacji zagadnień m.in. z zakresu klimatu i ochrony środowiska podczas zajęć z wychowawcą (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 czerwca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół - Dz.U. z 2020 r., poz. 1008). Wprowadzona zmiana wynika z dostrzegania przez MEN istotnych problemów społecznych, które w szczególności powinny być podkreślane i omawiane podczas zajęć z wychowawcą w szkole każdego typu. Realizacja powyższej tematyki powinna mieć na względzie rozszerzenie

i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły.

Należy równocześnie wyjaśnić, że treści nauczania z podstawy programowej nauczyciele rozwijają i doprecyzowują w swoich programach nauczania¹. Prawem każdego nauczyciela jest też dokonanie swobodnego wyboru metod nauczania i pomocy dydaktycznych odpowiadających jego koncepcji dydaktycznej.

Ministerstwo wspiera szkoły i nauczycieli w przekazywaniu treści związanych z edukacją klimatyczną m.in. poprzez działalność projektową Ośrodka Rozwoju Edukacji. Na platformie www.epodreczniki.pl Ośrodek Rozwoju Edukacji oferuje ok. 150 materiałów dydaktycznych dla uczniów i nauczycieli do kształcenia ogólnego na wszystkich etapach edukacyjnych, w tym filmiki dotyczące zmian klimatycznych, ćwiczenia interaktywne oraz scenariusze lekcji.

W ubiegłym roku prowadziliśmy dialog z wieloma podmiotami w sprawie aktualizacji materiałów edukacyjnych znajdujących się na platformie ORE. M.in. Grupa Zagranica została zaproszona do procesu analizy e-podręczników, które są przygotowywane przez Ośrodek. Od sierpnia do listopada 2020 roku zostały przeanalizowane treści lekcji geografii i historii dla szkół ponadpodstawowych, w których pojawia się tematyka związana z procesami kolonialnymi. Recenzje były przygotowywane zgodnie z założeniami edukacji globalnej, które przyjmują między innymi, że świat i rzeczywistość nas otaczająca są złożone, różnorodne i niejednoznaczne. Celem edukacji jest zaś między innymi przygotowanie młodzieży do tego, aby była w stanie w takiej rzeczywistości funkcjonować.

Ośrodek Rozwoju Edukacji jest otwarty na współpracę z ekspertami zewnętrznymi w celu bieżącego aktualizowania materiałów zebranych na platformie.

Wspomniana w styczniu 2020 r. współpraca MEN z Ministerstwem Klimatu i Środowiska rozwijała się przez cały rok w ramach wsparcia merytorycznego procesu aktualizacji materiałów edukacyjnych umieszczonych na platformie ORE, jak również opracowania nowych materiałów zawierających scenariusze lekcji. W grudniu 2020 r. zakończyły się prace nad 4. pakietami edukacyjnymi, składającymi się ze scenariuszy lekcyjnych oraz materiału wspomagającego dla nauczycieli, w tym infografik (porady co możemy sami zrobić dla klimatu, oznakowanie produktów, wątek fairtrade).

Nowe materiały opracowane przy współpracy ekspertów MEN znajdują się pod adresem:

---

¹ Art. 22a ustawy o *systemie oświaty* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1327).

<https://www.gov.pl/web/klimat/materialy-edukacyjne>

Jednocześnie to Departament Edukacji i Komunikacji Ministerstwa Klimatu i Środowiska jest podmiotem właściwym do realizacji inicjatyw z dziedziny edukacji ekologicznej. W 2020 r. zrealizował projekty z zakresu ochrony powietrza, kampanię dotyczącą gospodarki odpadami naszesmieci.pl (w tym wątek zrównoważonej konsumpcji, recyklingu); edukacyjne warsztaty świąteczne (promocja idei zero waste), konkursy dla uczniów, dzień suszy i retencji; wtedy też rozpoczęła działalność Młodzieżowa Rada Klimatyczna.

Jeśli chodzi o przedmiotowy projekt Ośrodka Rozwoju Edukacji to uprzejmie wyjaśniam, że monitorowaniem jego realizacji zajmowało się Ministerstwo Spraw Zagranicznych, ponieważ środki na realizację pochodziły z rezerwy celowej przeznaczonej na współpracę rozwojową. Niemniej, uprzejmie informuję, że aktualna liczba Liderów Zrównoważonego Rozwoju, przeszkolonych w ramach projektu, wynosi 261 osób w 16 województwach. W 2019 roku podpisano 12 umów między Ośrodkiem a akredytowanymi regionalnymi placówkami doskonalenia nauczycieli, z którymi współpracowano w realizacji poprzednich edycji projektu. Działaniami na rok 2019/2020 objęto 238 szkół. W roku 2019 odbyło się 26 warsztatów dla 435 nauczycieli; 7 webinarium nt. edukacji globalnej przygotowanych przez Instytut Globalnej Odpowiedzialności dla 551 nauczycieli; jedno spotkanie na Platformie „Partnerstwo Szkół Globalnych – Nauka w zdalnych zespołach” – udział wzięło 252 nauczycieli.

W październiku 2020 roku odbyło się spotkanie zdalne z koordynatorami regionalnymi z każdego województwa. Tematem spotkania było omówienie dotychczasowych działań związanych z edukacją globalną w latach 2019/2020 oraz przyjęcie sprawozdawczości. Liczba uczniów w szkołach biorących udział w projekcie dotyczącym edukacji globalnej określa się liczbą ok. 100 tys. Z przedstawionych przez Koordynatorów sprawozdań z zakresu edukacji globalnej w okresie 2 lat wynika, że w szkołach podejmowane są takie działania jak realizacja zajęć z wykorzystaniem bazy scenariuszy lekcji o tematyce CZR w tym, edukacja klimatyczna i ekologiczna; wykorzystanie otwartych zasobów platformy Edukacji Globalnej <http://www.edukacjaglobalna.ore.edu.pl/pl/e-learning> <http://www.edukacjaglobalna.ore.edu.pl/pl/a/Zapraszamy-na-Platformeprojektu-Partnerstwo-Szkol-Globalnych-Nauka-w-zdalnych-zespolach>; udział w akcjach: zbiórka baterii, zbiórka nakrętek, Góra grosza, zbiórka zabawek, zachęcanie do oszczędzania energii, wody, zbiórki makulatury itp.; szkolenia warsztatowe dla Liderów szkolnych (21-23.10.2019), których głównym celem było:

- idea edukacji globalnej i rozwoju zrównoważonego, w tym edukacji klimatycznej,
- przygotowania i organizacja Tygodnia Edukacji Globalnej w szkołach: konferencje, wystawy, zajęcia tematyczne związane z prawami człowieka, wodą, klimatem, zrównoważonym rozwojem, sprawiedliwym handlem, itp.,
- spotkania liderów sieci szkół i wymiana doświadczeń na temat nowości książkowych i filmowych z omówieniem wykorzystania w działaniach własnych i szkół, wymiana wiedzy merytorycznej i metodycznej, informacje o szkoleniach (co miesiąc);
- organizacja w szkołach dni tematycznych (o zasięgu krajowym i międzynarodowym) poświęconych relacjom społecznym, globalnym powiązaniom oraz dbałości o środowisko.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że pomimo trudnej sytuacji epidemiologicznej działania zaplanowane w systemie stacjonarnym przełożono na moduł zdalny i były one realizowane z udziałem uczniów oraz nauczycieli.

Ze względu na zmiany organizacyjne, w 2020 r. nie rozpoczęto nowego projektu ze środków przeznaczonych na edukację globalną. Obecnie ORE planuje wzmocnić kadrowo tematykę edukacji klimatycznej i rozpocząć prace nad nowym projektem w tym zakresie, przeznaczonym do realizacji w 2022 r.

Jednocześnie, wyrażam zdziwienie wobec informacji Pana Ministra o tym, że podstawy programowe nie są realizowane w stopniu wystarczającym i pojawiają się wnioski organizacji społecznych o przekazywaniu na lekcjach nieprawdziwej i nieaktualnej wiedzy. Nauczyciele zobowiązani są do uzupełniania i aktualizowania swojej wiedzy przedmiotowej zgodnie z najnowszymi zmianami w danym obszarze. Szkolenia doskonalenia zawodowego dla nauczycieli przedmiotowych proponowane są zarówno przez regionalne ośrodki doskonalenia zawodowego jak i organizacje pozarządowe.

Uprzejmie informuję, że w przypadku wątpliwości dotyczących nauczania w danej szkole należy o tym rozmawiać przede wszystkim z nauczycielem przedmiotowym i wychowawcą klasy, a następnie z dyrektorem szkoły. Proponuję, by wspomniane w piśmie organizacje i osoby, które zidentyfikowały w danej placówce oświatowej zjawisko nierzetelnego przekazywania wiedzy, nawiązały bezpośredni kontakt ze szkołą i zaproponowały działania wspierające proces edukacyjny.

Dodatkowo wyjaśniam, że Ministerstwo - jako organ administracji rządowej zajmujący się kształtowaniem polityki oświatowej - nie zajmuje się realizacją badań dotyczących poziomu wiedzy z zakresu zrównoważonego rozwoju. W celu monitorowania poziomu jakości

nauczania, MEN zleca wykonywanie badań Instytutowi Badań Edukacyjnych w ramach udziału w międzynarodowych cyklach badawczych. I tak np. podczas badania TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) uzyskiwane są informacje o poziomie wiedzy przyrodniczej wśród uczniów czwartej klasy szkoły podstawowej. Na stronie IBE można znaleźć raporty podsumowujące udział Polski w tym badaniu w latach 2011, 2015 i 2019.

Ponadto, Minister Edukacji Narodowej (obecnie Minister Edukacji i Nauki), obejmując patronat inicjatywy w zakresie ekologii, wspiera obszar edukacji klimatycznej. W 2020 r. były to:

- Program edukacyjny Wód Polskich „Aktywni Błękitni – szkoła przyjazna wodzie” – organizator Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie;
- Przygody Kota Ciepłostawa – projekt edukacyjny PGE Energia Ciepła;
- Konkurs ekologiczny „Polska jakiej nie znacie” – organizator Szkoła Podstawowa nr 1 w Gryfowie Śląskim;
- Ogólnopolski konkurs ekologiczny dla szkół podstawowych – organizator Szkoła Podstawowa nr 62 im. kmdr. por. Franciszka Dąbrowskiego Kraków.

Podsumowując powyższe informacje, chciałbym zapewnić, że dokładamy wszelkich starań, by zapewnić nauczycielom dostęp do aktualnych materiałów edukacyjnych w zakresie edukacji klimatycznej w celu realizacji założeń podstawy programowej. Jesteśmy wspierani przez działania projektowe innych podmiotów aktywnych w szeroko rozumianym obszarze edukacji o zrównoważonym rozwoju.

Wyjaśniam także, że w przypadku decyzji o modyfikacji treści podstaw programowych projekty zmian są zawsze udostępniane do konsultacji społecznych.

Łączę wyrazy szacunku

Z upoważnienia
MINISTRA EDUKACJI I NAUKI

Dariusz Piontkowski
Sekretarz Stanu
/ – podpisany cyfrowo/